

Katkusurnuaed

Katk on laastanud Eestimaad mitmel korral. Viimati möllas katk Eestis Põhjasõja ajal. See siin ongi Põhjasõjaaegne **katkusurnuaed**, mille piire märgib kiviaed. Rahvajutu järgi näinud möödunud kividel hüplemas kahte lambatalle, kes ütelnud ikka „Kai, anna liha!“ Nägemusi oli teisigi, alates valges riides kodukäijatest ja lõpetades kolme vanatüdruku vaimudega, kes harakatena keksinud ja laulnud. Surnuaia tõttu kardeti vanasti ka Ämmarduse mäest pimedas mööduda.

Põhjasõda, sõda Rootsi vastu ülemvõimu pärast Läänemerel, kestis aastatel 1700–1712. Need olid Eestimaa rahvale rasked aastad, sest lisaks sõjategevusele laastasid maad ikaldus ja katk. „Must surm“ viis Põhja-Eestis endaga rohkem inimesi kui sõjategevus. Praeguse Kiili valla maadel suri katku üle 80% rahvastikust.

Katk on raske nakkushaigus, mille tekitaja on mikroob *Yersinia pestis*. Katk levib inimeselt inimesele ning ka koduloomade, näriliste ja kirpude vahendusel. Katk on tänapäevalgi esinev haigus – selle looduslikud kolled on aktiivsed Lõuna-Ameerikas, Ameerika Ühendriikide lääneosas, Aafrika paljudes piirkondades, Kesk- ja Kagu-Aasias, Vene Föderatsioonis ja Kasahstanis.

Martin Saar (1906–1980) kirjutab:

„Kui taudi ja katku inimene surnud, keda siis matta tuli, nii kardetav ja nakkav omas surnud olekus olnud et neid kasti aetud roigaste ja teivastega, ja kes olnud julgemad siis veel kuidagi lamba nahkse kinnastega ja kui see surnu kasti või kirstu saadud siis põletatud need kindad ja kaikad ära.“ (Katkend teosest „Jüri koguduse lühike kroonika“)